

خواندن کتاب‌ها شهید آوینی آداب دارد. نمی‌شود پابره‌نه دويد وسط کتابفروشی و یکی از چند کتاب او را برداشت و شروع کرد به خواندن، نه اینکه سخت باشد کتاب‌هايش، نه ماجرا از این قرار است که از میان کتاب‌هایی با این تنوع موضوعی – که از ولایت فقیه تا گرافیک، از زاین تا کر بلا و از سینما گرفته تا خرمشهر را شامل می‌شود- باید سراغ کتابی رفت که خواننده‌از کلیت محتوای آن اطلاع داشته باشد. مخصوصا آنکه غالب کتاب‌ها مشتتمل بر مجموعه مقالاتی است که الزاماً توالی نگارش آنها مانند ترتیب قرار گرفتنشان در کتاب نیست و ممکن است هر کدام در فضا و زمانی متفاوت نوشته شده باشند. دانستن موضوع کتاب‌های این سید بزرگوار و آگاهی از سطح آن می‌تواند مانع آن شود که با مشاهده یک تفاوت لحن توی ذوقمان بخورد یا اینکه اگر جملاتی و عباراتی از یک کتاب را متوجه نشدیم سرخورده شویم. کتب شهید آوینی چند سالی است که توسط نشر واحه منتشر می‌شود.

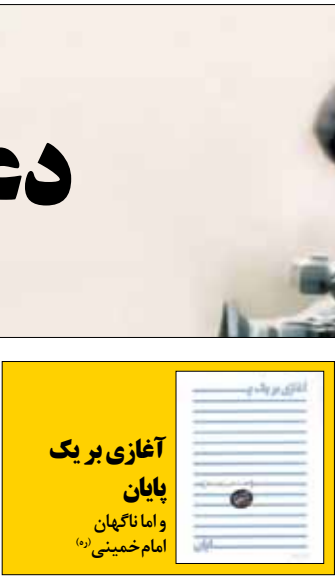

صدای لطیف و آرامش‌بخش راوی روایت فتح را یادتان هست؟ اگر مجذوب جملات و ادبیات به کار رفته در آن هستید می‌توانید با ورق زدن کتاب «گنجینه آسمانی» با آنها دیداری تازه کنید. شهید آوینی قریب ۱۷۰ اثر مستند ساخته است که ۶۳ تایی آنها مجموعه روایت فتح است اما گنجینه آسمانی که متن گفتارهای فیلم‌های مجموعه روایت فتح است، متن گفتارهای چند برنامه دیگر را نیز در خود دارد. این برنامه‌های مرتبط با جنگ از اواخر سال ۱۳۷۰ و پس از فرمان مقام معظم رهبری مبنی بر تأسیس «مؤسسه فرهنگی روایت فتح» ساخته شد و سیدمرتضی آوینی حین ساخت یکی از همین برنامه‌ها بود که در فقه به شهادت رسید.
شاید اگر راوی روایت فتح هم در برنامه‌اش فقط به توصیف صحنه‌ها و بیان ارتباط آنها با یکدیگر پرداخته بود، خواندن دوباره‌شان لطفی نداشت اما اینچنین نیست. راوی سعی می‌کند با ذکر ماهیت تاریخی اتفاقات و ارزش آن در جهت اقامه قسط و عدل در سراسر جهان، عمق تاریخی صحنه‌ها را ارائه کند و مخاطب خویش را همواره ناظر بر این اعمال‌نگاه دارد و با بیان معانی اعتقادی اعمال و اتفاقات، همواره ارزش اعتقادی ماجرا را به مخاطب خویش گوشزد کند. این کتاب شاید خوشخوان‌ترین و ساده‌ترین کتابی باشد که با نام سید شهیدان اهل قلم منتشر شده است. ضمناً بخشی از این کتاب با عنوان «شهری در آسمان» و «ها من سخن بگو دو کوهه» به‌صورت جداگانه منتشر شده است.

شهید آوینی در کتاب «توسعه و مبانی تمدن غرب» ابتدا به ارائه تعریفی از توسعه می‌پردازد و در ادامه آرای متفکران غربی را در این زمینه نقد می‌کند. او با آوردن شاهد مثال‌هایی از انحطاط خانواده و محیط‌زیست و… در تمدن غرب، پنبه توسعه‌یافتگی این جوامع را می‌زند. شهید آوینی در فصل‌هایی با عنوان «از دیکتاتوری پول تا اقتصاد صلواتی» و «وما لدریک ما البالک؟» به بیان مباحثی درباره اقتصاد می‌پردازد. داشتن گوشه چشمی به سیستم آموزشی و نسبت آن با توسعه‌یافتگی و همچنین نقد مندرجات کتب تاریخ رسمی که براساس اعتقادات غیرواقعی مورخان عصر جدید نگارش یافته‌از دیگر مباحث این کتاب است. این کتاب برای آشنایی با نگاه شهید آوینی به غرب و تمدن آن بسیار مفید است و از طرفی به نوعی غایت و هدفی را که او برای جامعه اسلامی متصور است، بیان می‌کند. با خواندن چند خط بالا و موضوعات مطرح‌شده در این کتاب احتمالاً متوجه شده‌اید که مباحث مطرح‌شده توسط آقا مرتضی تا چه حد از مسائل مبتلا به جامعه ماست. شاید فساد ۳ هزار میلیارد تومانی باعث شده باشد نگاه این شهید به بانک و شرکت‌های چندملیتی بیشتر به چشم بیاید!

خواندن نظرات شهید آوینی درباره غرب وقتی تکمیل می‌شود که آرای او درباره انقلاب اسلامی را

به‌عنوان حرکتی تمدنی در برابر غرب بدانید. «آغازی بر یک پایان» مجموعه مقالات شهید آوینی درباره انقلاب اسلامی است. نویسنده در بخش اول به حضرت امام خمینی(ره) و ولایت فقیه می‌پردازد و در بخش دوم مسائل فرهنگی و اجتماعی مبتلابه انقلاب و نظام اسلامی را طرح و بررسی می‌کند. بخش سوم کتاب ۲ مقاله در مورد بوسنی و هرزگوین است اما بخش چهارم در ۵ مقاله به وضعیت معنوی جهان معاصر و حرکت باطنی انقلاب اسلامی در آن می‌پردازد. کتاب آغازی بر یک پایان یکی از بهترین منابعی است که می‌توان برای شناخت ریشه تحلیل‌ها و نظریات شهید آوینی در باب غرب خواند. با خواندن آغازی بر یک پایان، به وضوح می‌توانید از آشخوهرهای نظربه‌های سینمایی این متفکر آگاهی پیدا کنید. همان‌نگاهی که شهید آوینی به انسان و جایگاه او در مناسبات امام و امت دارد و همچنین غایتی که برای انسان انقلابی و مومن متصور است، بن‌مایه تحلیل‌ها و نظریات هنری اوست.

اگر تشنه نگاهی جدید، ناب و الهی به سینما هستید سه‌گانه آینه جادو را از دست ندهید. شاید عجیب باشد که کتابی را که ۲ دهه پیش چاپ شده دارای نگاه نو و جدید بدانیم اما این حقیقتی است که با خواندن این ۳ کتاب شما هم آن را تصدیق خواهید کرد. شهید آوینی در جلد اول این کتاب– که در زمان خود او منتشر شد– به تامل درباره ماهیت سینما می‌پردازد و به دور از نگاه غریزه رایج، مسائل جدیدی را مطرح می‌کند. طرح مباحثی درباره جذابیت در سینما، زبان سینما، سینما و اوقات فراغت و همچنین مقالاتی درباره سینما و تلویزیون مطالبی است که جلد اول آینه جادو را تشکیل می‌دهد.

از خصوصیات این کتاب این است که هم به درد عموم علاقه‌مندان سینما می‌خورد تا طعم نگاه خاص آوینی را بچشند و هم برای مخاطبان حرفه‌ای سینما مفید است تا این خواندن مطالبی درباره مونتاژ یا یک بحث مفصل در باب جنبه‌های گوناگون و ابعاد زیبایی‌شناسانه فیلمسازی با نظر به جوهر و ذات سینما، راهی نو را در مسیر فیلمسازی خودبیانند.

تمام ندهایی که سیدمرتضی آوینی در فاصله سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ بر فیلم‌های سینمایی نوشته به اضافه دو – سه مقاله سینمایی دیگر، جلد دوم کتاب آینه جادو را تشکیل می‌دهد؛ کتابی که اولین بار

در سال پس از شهادت او به چاپ رسید. این ندها شامل اغلب فیلم‌های مهم جشنواره نهم، دهم و یازدهم فجر می‌شود ضمن آنکه دو مقاله

ابتدای کتاب هم با تأکید بر فیلم‌های جنگی به نمایش درآمده در جشنواره هفتم نوشته شده‌اند البته در این کتاب نباید انتظار ساختار و حجم ندهای سینمایی رایج را داشته باشید. شاید یکی از جالب‌ترین بخش‌های این کتاب مقاله‌ای با عنوان عالم هیچکاک است که نویسنده با ارائه تفسیری جامع و استثنایی درباره ویژگی فیلم‌های آلفرد هیچکاک، نسبت سینما و ادبیات در آثار او، معنای راز در قصه‌هایی که او تعریف می‌کند و مفهوم گناه، ترس، وسوسه و معما را در آثار او بیان می‌کند. جلد سوم آینه جادو برای اولین بار در سال ۱۳۷۸ به چاپ رسید و با انتشار آن کارگردآوری و تنظیم نوشته‌ها و گفته‌های سینمایی مرتضی آوینی به پایان رسید. این کتاب باقیمانده آثار تألیفی، همچنین سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های مؤلف را دربردارد.

«سینما، مخاطب» عنوان مطلبی از این کتاب است که حاوی متن سخنرانی مؤلف در سمینار بررسی سینمای پس از انقلاب و پاسخ‌های کتبی به نامه‌های اعتراض‌آمیزی است که از سوی جریان غریزه سینما در همان سمینار خطاب به سخنران نوشته شده بود. این پرسش و پاسخ‌ها علاوه بر آنکه جذاب است نوعی جمع‌بندی آخرین عقاید آن شهید درباره سینما، روشنفکری، عرفان‌زدگی و هنر مدرن محسوب می‌شود.

لحن شهید آوینی در مقالات کتاب حلزون‌های خانه به دوش کمی متفاوت است و کلمات و عبارات هم پیچیدگی برخی کتاب‌ها را ندارد. همین امر هم موجب شده این کتاب یکی از پرمخاطب‌ترین آثار این شهید باشد که البته در این امر نباید موضوع کتاب را نیز کم‌تر دانست.

نویسنده در این کتاب به جنگی تمام‌عیار با روشنفکران وادی فرهنگ و هنر برخاسته و با مقالات یا جویبه‌هایی که به برخی نوشته‌های آنها داده این قشر را رسوا کرده است. شهید آوینی خودش می‌گوید: «من با زندگی به سبک و سیاق متظاهران و روشنفکران آشنا نیستم؟! خیر! من از یک راه طی‌شده با شما حرف می‌زنم.

من سال‌های سال در یکی از دانشکده‌های هنری درس خوانده‌ام، به شب‌های شعر و گالری‌های نقاشی رفته‌ام، موسیقی کلاسیک گوش داده‌ام. ساعت‌ها از وقتم را به مباحث بیهوده درباره چیزهایی که نمی‌دانستم گذرانده‌ام. من هم

مروری بر آثار مکتوب سید شهیدان اهل قلم

دعوت به آیین آوینی‌خوانی

■ محمدرضا شهبازی ■

سال‌ها با جلوه‌فروشی و تظاهر به دانایی زیست‌مாம்، ریش پرفسوری و سبیلی نیچه‌ای گذاشته‌ام». پس عجیب نیست کسی که با ادا و اطوارهای روشنفکری آشناست و چم و خم رفتارهایشان را می‌شناسد بتواند نقدی جانانه بر آنان داشته باشد. ندهای شهید آوینی در این کتاب بشدت خواندنی است چرا که هنوز هم با همین مطالب می‌توان جواب روشنفکرها را داد و به ریش‌نداشته‌شان خندید!

رستخیز جان و انفطار صورت
دستگیری از سایر هنرها

اگر کسی خیلی اهل سینما نباشد، شاید کمی دلگیر شود که چرا شهید آوینی فقط به سینما پرداخته است اما اینطور نیست و کتاب «رستخیز جان» دلیلی بر این مدعاست. این کتاب از میان مجموعه مقالاتی که در سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۱ در حوزه هنر و ادبیات و فرهنگ نگارش یافته و در مطبوعات به چاپ رسیده، گزینش شده است. این کتاب شامل ۴ بخش است. بخش اول به ادبیات و زبان پارسی اختصاص یافته است. بخش دوم کتاب، ۳ مقاله در حوزه فرهنگ را در خود جای داده است. شهید آوینی طی ۲ مقاله این بخش به بحث تهاجم فرهنگی پرداخته است. بخش سوم شامل ۳ مقاله درباره همه‌گیر شدن رسانه‌های جمعی جدیدتر نظیر ویدئو و ماهواره است و مقاله معروف «انفجار اطلاعات» در این بخش قرار دارد. بخش چهارم، ۲ مقاله متفاوت را در خود جای داده است؛ یکی درباره وضع تئاتر در مواجهه با سینما و تلویزیون، آیا تئاتر زنده می‌ماند و دیگری

که کتاب با آن به پایان می‌رسد منشور تجدید عهد هنر؛ پیام حضرت امام خمینی(ره) در تجلیل از هنرمندان متعهد. شهید آوینی در کتابی دیگر هم به هنرهایی غیر از سینما پرداخته است. «انفطار صورت» شامل ۶ مقاله همراه با ۲ یادداشت ناتمام درباره هنرهای تجسمی است و احتمالاً به مذاق دوستداران گرافیک خوش خواهد آمد. دید کلی که بر تمام مقالات کتاب سایه انداخته، نگاهی تأویلی بر هنر گرافیک، مبانی، سیر تاریخی و ماهیت آن است. نویسنده معتقد است هنر یا سفارش می‌میرد و در عین حال بر آن است که هنر گرافیک ماهیتاً سفارش‌پذیر است. توضیح این پارادوکس، در مقاله دوم کتاب آمده است که عنوان آن گرافیک و انقلاب اسلامی است. آخرین و مفصل‌ترین مقاله کتاب، نقاشی برای نقاشی است که در آن، نویسنده به تبیین آفاق نقاشی نوین می‌پردازد. بدیهی است این کتاب بیشتر به درد مخاطبان حرفه‌ای هنرهای تجسمی می‌خورد.

شهید آوینی در این کتاب مروری بر مبانی حاکمیت سیاسی در اسلام دارد. کتاب حاصل گردآوری پارهای دستنوشته‌ها از شهید سیدمرتضی آوینی است که پیرامون موضوع ولایت فقیه و حاکمیت سیاسی در اسلام به رشته تحریر درآمده است. این مقالات در زمان حیات شهید، در مجله اعتصام منتشر شد و برای اولین بار توسط مؤسسه

فرهنگی – هنری شهید آوینی به صورت کتاب به چاپ رسید. بخش اول به بحث رای اکثریت، بخش دوم به آزادی عقیده و بخش سوم به مساوات اختصاص دارد.

نویسنده در خلال این مباحث یک دوره مبانی مشروعیت در حکومت اسلامی را مرور می‌کند و برخی شبهات موجود را جواب می‌دهد. حتماً تعجب نخواهید کرد اگر بگوییم متن کتاب کمی سنگین است و خیلی مناسب خواندن جلوی تلویزیون یا در مترو و اتوبوس نیست!

این کتاب از آن جهت اهمیت دارد که شهید آوینی خود از میان نوشته‌هایش آن را گلچین کرده و به دست انتشار سپرده است. از لحاظ موضوعی نیز اگر چه مقالات به ظاهر پراکنده به نظر می‌رسند اما می‌توان آنها را در ۲ بخش دسته‌بندی کرد. بخش نخست، مجموعه ۳ مقاله است که به فهم و تفسیر عالم غرب در وجوه گوناگون آن پرداخته و بخش دوم، از ۴ مقاله با موضوع شعر تشکیل شده و در آن، عالم اشرافی و دینی که در این عرصه از ادبیات جلوه‌گر است، تبیین شده‌است.

کسانی که سنشان قد می‌دهد حتماً به خاطر دارند چطور در سال‌های ابتدایی دهه ۷۰ کشور ژاپن به‌عنوان یک الگوی دست‌یافتنی از توسعه‌یافتگی مطرح و حتی عبارت «ژاپن اسلامی» نقل محافل بود. شهید آوینی در مقاله سرزمین اقتاب که در کتاب فردایی دیگر منتشر شده است به تحلیل ویژگی‌های قومی مردم ژاپن که آنها را برای بسط تمدن غربی در سرزمین خود و پذیرش همه‌جانبه آن آماده کرده و موجبات توسعه شگفت‌انگیز اقتصادی و تکنولوژیک آن را فراهم آورده است، می‌پردازد.

باید بسر این نکته تأکید کرد مقالات بخش اول این کتاب دارای عبارات و اصطلاحاتی ثقیل است که چون نویسنده در این کتاب به آرای متفکران غربی – مثل بونگ- اشارات و نقدهایی داشته، این امر ناگزیر بوده است. به هر حال این کتاب برای خواندن نیاز به کمی ورزش و آمادگی ذهنی دارد.

فتح خون شهید آوینی فضایی کاملاً متفاوت با دیگر آثار او دارد و تنها کمی به متن‌های او در روایت فتح – کتاب گنجینه آسمانی – پهلو می‌زند. نویسنده که در این کتاب خود را راوی می‌خواند، هم حوادث و اتفاقات را روایت می‌کند و هم با عبور از ظاهر سعی می‌کند به باطن حوادث نقی برزند؛ در ۱۰ فصل، از هنگام شهادت امام حسن مجتبی(ع) در چهل و نهمین سال هجرت رسول‌الله تا دهم محرم ۶۱ هجری و عجیب است که نوشته با شهادت عباس بن علی(ع) نیمه‌تمام مانده است. شهید آوینی فصل آخر کتاب را با شهادتش نوشت.

فتح خون این فرصت را به خواننده می‌دهد که از منطری جدید و با روایتی عاشقانه و عارفانه نگاهی دوباره به حماسه کر بلا بیندازد. کتاب خوشخوان و روان است و می‌تواند برای همه خوشایند باشد.

تقریب تاریخ

آغاز دومین دوره مشروطه با تجدید حیات مشروطیت (۱۲۸۸ ش)

دومین دوره مشروطه با افتتاح دومین مجلس شورای ملی در تاریخ ۲۴ فروردین ۱۲۸۸ ش برابر با دوم ذی‌القعدة ۱۳۲۷ ق آغاز شد. این دوره با محدودتر کردن مداخله شاه و لغو سیستم صنفی انتخابات به‌دلیل ناهماهنگی در ترکیب اعضای مجلس شورای ملی و کارشکنی عناصر وابسته به دربار و مداخلات کشورهای خارجی و ناپسامانی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، با مشکلات فراوانی مواجه شد. مجلس دوم از یک سو با مقاومت در برابر تحمیلات دولت روسیه و انگلیس، به رسالتی که قیام دلیرانه مردم مسلمان ایران برعهده‌اش گذارده بود عمل می‌کرد و از سوی دیگر با استخدام مستشاران خارجی و واگذاری پست‌های مهم به آنان، حیات و نفوذ دوباره روشنفکران غربی‌گرا را جانی دوباره داد. این امر زمینه دخالت بیشتر روس و انگلیس را فراهم آورد و حوادث دردناکی را باعث شد. قیام شیخ‌محمد خیابانی در تبریز، آغاز نهضت جنگل در گیلان و قیام تنگستانی‌ها در بوشهر از جمله وقایع مهم و مردمی این دوره به شمار می‌روند. دوره دوم مشروطه با قدرت‌گیری رضاخان و آغاز دیکتاتوری او رو به افول نهاد و دوره سوم مشروطه از ۲۲ بهمن ۱۳۰۲ آغاز شد.

کشتار و حشایشه مردم هند توسط استعمار گران انگلیسی (۱۹۱۹م)

در سال ۱۹۱۹م حکومت استعمارگر انگلیس به منظور جلوگیری از شورش و مبارزه مردم هند، قانون دولت را تصویب کرد. به موجب این قانون به پلیس اختیار داده شد هر فردی را که مظنون می‌دانستند، بدون دلیل و حکم قانونی دستگیر و حتی تا مدتی ناعلموم، او را زندانی کنند. این قانون، خشم مردم هند را برانگیخت. از این رو در روز سیزدهم آوریل ۱۹۱۹م در حالی که بیش از ۵ هزار نفر هندی بدون سلاح در باغ جالبیان والا در شهر امریتسار در اجتماعی آرام برای کسب استقلال گرد هم آمده بودند، به دستور یکی از فرماندهان انگلیسی به گلوله بسته شدند. این درحالی بود که به شرکت‌کنندگان در این گردهمایی آرام حتی هشدار و فرصت ترک محل داده نشده. پس از این قتل‌عام که بیش از ۱۲۰۰ کشته و حدود ۴ هزار زخمی بر جای گذاشت، فرمانده انگلیسی اجازه‌مدلأوی مجروحان و رساندن آب آذوقه به آنان را نیز نداد. پس از تصویب قانون دولت در هند و کشتار بی‌رحانه مردم این کشور در جالبیان والا، نهضت مقاومت مردم هند به رهبری گاندی اوج گرفت و سرانجام به شکست استعمار انگلیس منجر شد.

آغاز جنگ داخلی لبنان توسط فالاتزها (۱۹۷۵م)

در سال ۱۹۷۵م، اختلاف بین گروه‌های مسیحی و مسلمان در بیروت، در سیزدهم آوریل این سال، به آغاز یک جنگ تمام عیار بین این گروه‌ها منتهی شد که در نتیجه آن، نیمی از شهر بیروت ویران شد. جنگ داخلی در لبنان با حمله شبه‌نظامیان مسیحی افراطی فالانژیست به یک اتوبوس حامل فلسطینی‌ها و کشتار ۳۰ تن از آنها آغاز شد. در پی این کشتار، مسلمانان و ملی‌گرایان لبنان به مقابله با فالانزها برخاستند. چندی بعد با حمله چریک‌های فالانژ به اردوگاه‌های اران‌گاران فلسطینی، چریک‌های فلسطینی نیز به صحنه جنگ داخلی لبنان کشیده شدند. دولت مرکزی لبنان در این دوره حتی در خود بیروت هم تسلط نداشت و شهر عملاً به نواحی خودمختار که در هر کدام یک گروه مسیحی یا مسلمان فرمانروایی می‌کردند، تقسیم شده بود. این جنگ خونین داخلی که با تحریک رژیم صهیونیستی آغاز شده بود، تلفات و خسارات فراوانی به لبنان وارد آورد. هدف رژیم صهیونیستی آن بود که چریک‌های فلسطینی و نیروهای مسلمان و ملی‌گرای ضد رژیم اسرائیل در لبنان را در جنگ داخلی درگیر کند و آنان را از حمله به نظامیان صهیونیست باز دارد.